

באורים

החבר מציין כאן חידוש הלכתי ביחס לגבולות הארץ, ולפיו לא רק סיני הוא חלק מארץ ישראל, אלא גם חלק מארץ מצרים עצמה (בין קצה תעלת סואץ המערבית לים התיכון). לכלל המצוות יש השפעה מכרעת דווקא בארץ ישראל, כמו שכבר אמר החבר, אבל יש סוג מסוים של מצוות שגם מתקיימות בפועל אך ורק בארץ ישראל, כמו עבודת הקרבנות. למרות שהאבות שהו גם בחוץ לארץ בתקופת חייהם, הם בנו מזבחות רק בגבולות הארץ. גם בארץ ישראל עצמה יש דירוג רוחני, ולהר הבית בירושלים יש מעמד מרכזי ועיקרי בעבודת ה'. הקדושה של ארץ ישראל לא בהכרח 'נוצצת' כלפי חוץ, ולכן גם בהר המוריה הקדוש מכולם לעתים הייתה שממה או עבודת קרקע פשוטה. בדומה לכך, גם הקדושה של עם ישראל לא בהכרח משתקפת כלפי חוץ, ולפעמים יש 'נפילות' וחטאים ליחידים או לחלקים גדולים מהעם, כמו שהסביר החבר במאמר ראשון. המעלה המיוחדת של העם והארץ נמצאת תמיד בכוח, אבל לא יוצאת אל הפועל בכל זמן. למרות שאברהם זכה לנבואה גם בחוץ לארץ, כיוון שהיא הייתה 'בעבורה', הוא נדרש לעלות בפועל לארץ ישראל כדי לממש את מעלתו הייחודית. הדבקות בה' והשגת הנבואה היא לא מלאכותית אלא טבעית. הקדושה לא חלה על האדם מבחוץ, אלא מבפנים, כתוצאה טבעית מתבקשת של אורח חיים רוחני וטהור. הרוחניות, כמו הגשמיות, היא מערכת מסודרת ובעלת חוקיות, ומי שעובד נכון לפי הכללים מפתח ומחזק אותה.

הרחבות

1. מתי ומדוע פסקה הנבואה

בפתיחת הסברו על המתנבאים בארץ או בעבורה (בלימוד של היום הקודם), ריה"ל מוסיף משפט שטעון ברור נוסף: וכבר היו נמצאים בזמן בית ראשון והשכינה, אשר בהמצאה היה מתעלה לנבואה כל מי שהכין עצמו אליה מהסגלה. כך גם דברי הגמרא: "הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים" [מגילה דף יד].

זמן מה לאחר חורבן הבית פסקה הנבואה. ריה"ל בעצמו, במאמר שלישי אות סה מסביר כי בבית ראשון שרתה השכינה ולכן המוכן לנבואה יכול היה להתנבא בקלות. בבית שני לא שרתה השכינה, אלא היו בו שאריות מכוח הקדושה המרוכז של בית ראשון ולכן ארבעים שנה לאחר בניינו כבר פסקה הנבואה.

הרב הנזיר בפירושו לכוזרי, מסביר שלאחר ארבעים שנה בתוך הבית השני החלו ההשפעות היווניות על ישראל ולכן פסקה רוח ישראל ממקור טהרתה וכבר לא התאפשרה שמיעתו של הדיבור האלוהי.

הר"ן בדרשותיו [הדרוש השמיני] מסביר שהנבואה לא פסקה בבת אחת, אלא ככל שהתרחקו ממשנה ובנו ע"ה, הלכה השפעת הנבואה שנמשכה ממנו ונחלשה, עד שלבסוף פסקה. ניתן להמשיל זאת לזורק אבן למים. ככל שמתרחקים מהאבן אדוות הגלים נחלשת.

רבי יוסף אלבו מוסיף ואומר שאף-על-פי שבבית שני היו הרבה ראויים לנבואה, הנבואה פסקה לגמרי כיוון שנגנו הארון שהוא מקור הדיבור האלוהי בישראל ופסקה גם השכינה. אף-על-פי-כן, היו נביאים שהתנבאו בראשית הבית, והם חגי, זכריה ומלאכי. זאת כיון שהם ראו את הנביאים שקדמו להם והתנבאו מכוחם [ספר העיקרים מאמר שלישי פרק יא]. (וראה באריכות בהקדמת האברבנאל לכתובים)

שאלות לדין

מה הכוונה שנבואת משה, אהרן ומרים היו בעבור ארץ ישראל?
מהי משמעות הדבר שהעניין האלוהי 'צופה למי שראוי להתחבר בו'?

ובאשר לנבואת ירמיהו במצרים – הרי היא בה ובעבורה, וכן נבואת משה ואהרן ומרים. ומאמר סיני ופארן פלם מגבולות ארץ ישראל, מפני שהם מעבר מזה מים סוף, כמו שאמר יתעלה: 'ושתי את גבולה מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנגהר', והמדבר הוא מדבר פארן, והוא "המדבר הגדול והנורא ההוא", גבולה בדרום, והנהר הוא פרת, וגבולה בצפון.

ובה המזבחות אשר לאבות, שנענו בהם באש השמימית והאור האלהי. וכבר היתה עקדת יצחק בהר שומם, והוא הר המזריה, ואחר כך נתגלה הנעלם בימי דוד, כשהיה מישב, שהוא המקום המיוחד המוכן לשכינה, וארונה ה'בוס' עובד וחורש בו, כמו שזאמר: "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה", ומבאר בדברי הימים כי בית המקדש בנוי בהר המזריה. ושם בלי ספק המקומות הראויים להקרא שיערי השמים. הלא תראה יעקב, איך לא תלה המורה אשר ראה בזכות נפשו, ולא ביראתו וחזק אמונתו, אלא תלה אותו במקום, כמו שאמר: "ויקרא ויאמר מה נזרא המקום הזה", ואמר עליו קדם לכן: "ויפגע במקום", רצונו לומר: המקום המיוחד. והלא תראה איך העתק אברהם מארצו פאשר גדל והיה ראוי להדבק בענין האלהי, והוא לב אותה הסגלה, אל המקום אשר בו תגמר שלמותו. כמו שימצא עובד האדמה גזע אילן שפריו טוב בארץ מדבר, ויעתיקו אל ארץ נעבדת שמטבעה שיגדל בה מין הגזע ההוא, ויגדלו שם, ויעשה בסתני אחר שהיה מדברי, וירבה אחר שלא היה נמצא אלא בזמן שיזדמן ובמקום שיזדמן – כך נעשיתה הנבואה בזרעו בארץ ישראל, רבו אנשיה כל ימי עמדם בארץ ישראל עם הנסבות המסיעות מהטהרות והעבודות והקרבתות, כל שכן בהמצא השכינה.

כי הענין האלהי כמו צופה למי שראוי להתחבר בו, ויהיה לו לאלהים, פנביאים והחסידים, כמו שהשכל צופה למי ששאלמו טבעיו והתאזנו נפשו ומדותיו, שיחול בו על השלמות, בפילוסופים, וכמו שהנפש צופה למי ששאלמו כחותיו הטבעיים שלמות מוכנה למעלה נוספת שתחול בו, כבעלי החיים, וכמו שהטבע צופה למזג האיכותי שיחול בו, ויעשה צמח.

טו אמר הפזרי: אלה פללי חקמה הצריכים פרוט שאינו מעניינו עתה, ועוד אשאל אותך עליו במקום החקמה. ועתה אמר דבריך על מעלות ארץ ישראל.

מדבר סיני - חלק מארץ ישראל

הארץ היא הגורמת לנבואה

סגולת הארץ - העניין האלוהי

הנעלם - לא היה ידוע שזה מקום השראת השכינה. **המראה** - חלום הסולם. **תלה אותו במקום** - שמחמת המקום הנעלם זכה לחלום הנבואי. **העתק** - הועבר מאור כשדים. **בוסתני** - מבויית ולא גדל פרא. **כי העניין האלוהי וכו'** - העניין האלוהי נמצא אצל הראוי לכך.